

Aj 129

Fisker
Biblioteket

Rapport over tokt med F/F "G.O.Sars" 2/1 - 3/3. 1959.

Sildeinnsiget.

ved Finn Devold.

Etter Fiskeridirektørens initiativ er undersøkelsene i forbindelse med sildeinnsiget utvidet betydelig i de senere år. Fra opprinnelig å omfatte de undersøkelser som kunne utføres med F/F "G.O.Sars" ble i 1958 også fartøyene "Peder Rønnestad" og "G.M.Dannevig" satt inn. Fiskeridirektøren fikk videre redningskrysseren "Olav Østensjø jr." til å utføre ekkolodding og meldetjeneste på vårsildfeltet.

For sesongen 1959 fant Fiskeridirektøren at undersøkelsene og meldetjenesten måtte ytterligere utvides idet også det nye havforskningsfartøy "Johan Hjort" skulle settes inn for denne oppgave, og en skulle leie et fartøy "Govert Grindhaug". Flyvåpnet, som hadde utført et godt arbeide under sildeinnsiget 1958 erklarte seg også villig til samarbeide i 1959.

Undertegnede fikk i oppdrag å utarbeide en detaljert plan for de enkelte fartøyers arbeide som ble forelagt og vedtatt av Fiskeridirektøren.

Planen var:

Hydrografi. F/F "G.O.Sars" og F/F "Johan Hjort" skulle med et nett av hydrografiske stasjoner (se fig.1) dekke Norskehavet fra Norskekysten vestover til en fant silda. Området nordenfor 65 grader skulle dekkes til "polarfronten" hvis mulig, eller til 0-meridianen. Avstanden mellom stasjonene var 20 kvartmil. Observasjonen av temperatur og saltgehalt

taes i standard dybder fra overflaten til bunns hvor dybden er mindre enn 500 m, andre steder til 500 m.

Undersøkelsen fra Stadt og sydover skulle utføres av F/F "G.M.Dannevig" etter en detaljert plan utarbeidet av dr. Eggvin.

F/F "Peder Rønnestad" og M/F "Govert Grindhaug" skulle utstyres med sjøtermografer, for å skaffe supplerende opplysninger om temperaturen i overflaten over bankområdene. Sildeleding skulle utføres av samtlige fartøyer ved hjelp av ekkolodd og ASDIC. F/F "Peder Rønnestad" og M/F "Govert Grindhaug" ble utstyrt med Simrads Fiskeri-ASDIC.

Det nordligste område skulle dekkes av F/F "Johan Hjort" med konsulent O.Dragesund som leder. Området syd for 65° skulle dekkes av F/F "G.O.Sars" med undertegnede som leder. Kystbankene fra Røst og sydover til Halten skulle undersøkes av F/F "Peder Rønnestad" med Ole Bjerke som leder, og Halten-Ona av M/F "Govert Grindhaug" med konsulent Rogstad som leder og Cruitschanck som ASDIC-operatør.

Fartøyene skulle om mulig møtes i Kristiansund 20. januar for at karter over temperaturforholdene og sildeforekomstene kunne tegnes. F/F "Johan Hjort" skulle så undersøke skrei-innsiget. M/F "Govert Grindhaug" skulle fortsette til silda kom under land. Sildeundersøkelsene skulle fortsette ut februar med "G.O.Sars" og "Peder Rønnestad".

Meldetjenesten ble ordnet slik at der hver dag kl. 7.00 og kl. 17.00 kunne sendes en samlerapport fra "G.O.Sars" til direktør Rollefson, som så formidlet den videre til

Fiskeridirektoratets etterretningskontor, som igjen formidlet viktige meldinger til Noregs Sildesalslag, Kringkasting og Norsk Telegrambyrå. Meldingen fra "Peder Rønnestad" ble sendt til "Johan Hjort" som sendte denne og sin egen melding til "G.O.Sars". "Govert Grindhaug" sendte sin melding direkte til "G.O.Sars".

2. januar var "G.O.Sars" og "Johan Hjort" klar for toktet, og skipene forlot Bergen like over midnatt til 3. januar. "Peder Rønnestad" og "Govert Grindhaug" tok fatt på oppgaven noen dager senere. En finner vedheftet havforsker Dragesunds rapport over arbeidet utført med "Johan Hjort".

"G.O.Sars" ble ført av kaptein Nordvik og den vitenskapelige stab besto av:

Finn Devold, toktleder.

Veikko Sjøblom, mag.phil.

Kristian Wilhelmsen, konstruktør.

Birger Brynhildsen, instrumentsjef.

Invor Hoff, ASDIC-operatør.

Sigmund Agdesten, ASDIC-operatør.

Værforholdene var ganske bra til å begynne med, så stasjonsarbeidet og sildeleidingen gikk programmessig, men i den vestligste del av området som ble undersøkt av "G.O.Sars" var der urolige værforhold, som vanskeliggjorde sildeleidingen. Vi måtte helt vest til $7^{\circ} 45'$ før vi fikk de første sildekontakter. Som der fremgår av fig.1 viser det seg at sildestimene var samlet langs sydsiden av den Østislandske Arktiske strøm.

9. januar kunne vi sende første rapport om kontakt med sild, og i løpet av ettermiddagen og natten til 10. januar registrertes 38 stimer. Vi arbeidet oss så østover igjen og 11. januar hadde vi kontakt med 7 sildestimer i posisjon $63^{\circ} 15' N 4^{\circ} 10' \text{ vest}$. Værforholdene var meget dårlige, med svært hav så vi flere ganger måtte dreie på og vente på bedre forhold. Ved middagstid 12. januar kunne vi fortsette, men med sterkt redusert fart. Kaptein Nordvik hadde fått en stygg tannhistorie som gjorde det nødvendig å få komme til lands, og kursen ble derfor satt for Ålesund, hvor vi ankom 13/1. kl. 20.35.

Undertegnede ble anmodet om å gi en utredning om situasjonen i kringkastingen. Dette ble gjort, og det ble meddelt at undersøkelsene så langt, bekreftet inntrykket vi hadde fått under desembertoktet, at silda først ville være under land i slutten av januar. Hvis en tok månefasene ned i betraktning skulle fisket kunne begynne under land 26. januar, med hovedtyngden mellom Ålesund og Kristiansund.

14. januar kunne vi stikke til havs igjen og gjenoppta undersøkelsene og i løpet av neste dag ble snittet langs 1. grad øst tatt, hvoretter vi på 65 grader nord gikk vestover til 1. grad vest og tok dette snitt sydover til $62^{\circ} 20'$ uten å få kontakt med sild. Vi satte derfor kurs mot nordvest og fortsatte denne kurs i 30 kvartmil uten kontakt med sild. Kursen ble så lagt om til nordost og vi kom opp i mindre sildestimer i ca. 5 graders vann.

"Johan Hjort" hadde fullført sitt program, men ikke hatt kontakter med sild, og den ble derfor dirigert sydover for å supplere "G.O.Sars" observasjonene med et snitt langs

3 grader vest fra 66° og sydover til $62^{\circ} 20'$. Som en vil se av fig. 1 fikk de kontakter med sildestimer fra $63^{\circ} 20'$ og videre sydover til $62^{\circ} 30'$, og da de forandret kurs mot nordost fikk de igjen kontakter i samme område "G.O.Sars" hadde hatt sine foreløpig østligste kontakter.

Begge fartøyer fortsatte undersøkelsene videre østover uten å få flere kontakter med sild. De stimer vi hadde hatt kontakt med lengst øst hadde karakteren av "forløpere". Situasjonen var helt under kontroll etter undertegnedes mening, og begge forskningsfartøyene satte derfor kurs mot Kristiansund for å utveksle observasjonene. "G.O.Sars" ankom til Kristiansund 18. januar om kvelden, "Johan Hjort" noe senere ut på natten. I løpet av 19. januar ble kartene for hele området tegnet, og neste dag gikk "G.O.Sars" til havs igjen, mens "Johan Hjort" gikk over i torskeundersøkelsene. "Govert Grindhaug" og "Peder Rønnestad" hadde ennå ikke hatt kontakt med sild. De skulle fortsette undersøkelsene over bankområdene.

Fig. 2. viser "G.O.Sars"s rute i tiden 20. januar til 25. februar. Vi fikk natt til 21. januar kontakt med sildestimene igjen i posisjon $62^{\circ} 30' 1^{\circ} 40'$ øst. I løpet av 0-4 vakten hadde vi kontakt med 18 stimer og 8-12 vakten 44 stimer, så der var ingen tvil om at silda nå var kommet inn i varmt vann og var på vei til kysten. I motsetning til tidligere år gikk sildestimene temmelig dypt, og en garnsetning natten til 22. ga bare 60 sild som fangst.

23. januar hadde vi storm med umulige ASDIC-forhold

og vi måtte søke inn mot land. Den nærmeste stin natt til 24. ble registrert 23 mil av land. Vi gikk inn til Ålesund. Ut på dagen 25. bedaget været seg så vi kunne gå ut igjen og natt til 26. januar hadde vi sildekontakter ved Runde-Svinøy-Vanylven. Videre sydover hadde vi ingen kontakter bortsett fra en liten stin nordvest av Kråkenes.

27. januar var silda også under land ved Ona. Vi undersøkte så sydover helt til Bergen hvor vi ankom 28. januar. Bare ved Kråkenes hadde vi kontakt med noen sildestimer.

Strekningen Bergen-Stadt ble igjen undersøkt 1. og 2. februar, men der var tydelig ingen sildetyngde sønnenfor Stadt. Videre nordover var silda kommet helt inn i skjærene til henimot Halten 3. februar. Videre nordover langs Helgelandskysten ingen kontakter. Vi undersøkte farvannet helt nord til Vestfjorden.

6. februar var vi igjen ved Halten og hadde kontakt med 13 typiske vandrestimer, som sannsynligvis nettopp var kommet inn fra havet. 7-8. februar ble hele strekningen syd til Bergen igjen undersøkt.

9-10. februar ble Karmøyfeltet undersøkt og videre nordover. De sydligste stimer fant vi ved Kvanhovden med ganske bra forekonster ved Kråkenes. Tyngden sto imidlertid mellom Runde og Grip noe forløpet av fisket også viser. Forekonstene videre nordover var igjen avtagende, men forholdsvis bra til og med Halten. Etter at dette var brakt på det rene satte vi kurs for Ålesund, hvor et filmselskap og en representant for O. E. C. E. Mr. Bolster ble tatt ombord 13. februar for henholdsvis og filme og se sildefisket.

Der var strålende sol og bra fiske igang ved Rundø og såvel filnfolkene som Mr. Bolster var strålende fornøyet da de om kvelden samme dag ble satt i land i Ålesund igjen. "G.O.Sars" gikk straks ut igjen for en ny undersøkelse av det nordlige området.

I løpet av natten til 14. februar hadde vi nådd nord til Slettringen fyr. Alle steder vi kunne gå nært nok land fant vi slør av sild, men lengere ut ingen kontakter. Det var tydelig at silda sto nært land hele skjærgården nordover fra Runde til Halten.

Værvarslet kl. 19.00 14. februar lød på full og sterk storm i de områder som nå skulle undersøkes, og vi gikk derfor inn til Stoksund for å avvente bedre værforhold. Stormen var temmelig sterk om natten, men løyet noe utover morgenen 15. februar, så vi fortsatte over Folla til Rørvik. Havet var kraftig opprørt, så vi hadde ikke annet å gjøre enn å ta fast i Rørvik for å avvente bedre forhold. Vi ble liggende til 17. februar i Rørvik, og da værvarslet ikke lovet noen bedring i værforholdene gikk vi inneskjærs til Bodø, for å ha en bedre utgangsposisjon for undersøkelsene sydover. Først 20. februar kunne vi fortsette og måtte først innom Svolver for å hente en egyptisk stipendiat som skulle følge fartøyet til Bergen.

21. februar gikk vi fra Svolver og fikk anledning til å undersøke Helgelandsbankene i noenlunde rimelige værforhold. Der ble oppnådd kontakt med sildestimer ved Træna, Bremstein og Vikna. Tyngden av sildeforekomstene etter registreringene å dømme var mindre enn mellom Kristiansund og Ålesund.

Sønnefor Stadt hadde vi sparsomme registreringer til og med Røvær 25. februar.

I tiden 26/2 - 3/3 ble avhellet mot Norskerenna fra Nordsjøplatået undersøkt. Kursene og sildeforekomstene frengår av fig. 3. De beste forekomster fant vi SW av Egersund langs 200 m kåten til syd av Lindesnes. Der ble også registrert sild i indre Skagerakk, sannsynligvis småsild.

3. mars var vi igjen tilbake i Bergen og toktet ble dermed avsluttet.

Konklusjon.

Sildeinnsiget januar 1959 kom inn mot Sunnmøre mellom $62^{\circ}30'$ og 63° , altså temmelig langt syd. Etter tidligere erfaringer, skulle en vente en noenlunde likelig fordeling av sildemassen syd og nord for Stadt, det ser inidlertid ut som stinene svinget nordostover og fulgte Storegga. Bare noen få stimer fulgte dyprenna sønnefor Aktivnesset. Temperaturforholdene skulle ikke legge hindringer i veien for at stimene kunne gå sydover, så hypotesen fremsatt etter sesongen 1958 om at hovedtyngden av silden ville søke gytefeltet nordenfor Stadt selvom temperaturforholdene videre sydover ble gunstige, er dessverre blitt bekreftet.

Sildeforekomstene ut for Helgeland var etter registreringene å dømme ikke særlig store. Hovedtyngden av såvel forekomst som fiske ble som ventet i området Stadt-Kristiansund. Svikten syd for Stadt nå en dessverre regne med også i de kommende år.

Det forholdsvis store apparat som ble satt igang for å undersøke sildeinnsiget, ga ikke svar på hvor silda kommer fra til de nordligste felter, men det skapte trygghet innen fiskeflåten. Fiskerne ble liggende i land, og sparte utgifter.